

Dvärgskarvsobsarna längs skånska sydkusten i april respektive i NV-Skåne i maj/juni/juli godkändes och bedömdes avse två olika individer.
ÖREN, STRANDBADEN, 8 JUNI 2024 | FOTO: MATS ALMGREN

3/24 • Meddelande från Raritetskommittén • mötet 8–10 november 2024

Rk-nytt

Raritetskommittén (Rk) höll sitt höstmöte på Ottenby den 8–10 november 2024. På plats närvarande Niklas Andersson, Magnus Corell (sekreterare), Aron Edman, Måns Grundsten och Björn Malmhagen (ordförande). Juho Könönen och Raul Vicente deltog på länk. Under mötet behandlades drygt 130 blanketter. Ett nytt taxon för landet godkändes – ärtsångare av underarten *althaea*, som Taxonomikommittén gett det svenska namnet bergärtsångare. Ett tidigare godkänt taxon utgår – mindre sångsvan av underarten *columbianus*, det vill säga tundrasvan.

Policy för hur Rk bedömer rapporter med inspelningar där fågeln inte är sedd

Vid mötet beslutade Rk om en ny policy för bedömningen av lätesinspelningar där fågeln inte är sedd. Generellt görs bedömning alltid i förhållande till hur arttypiskt lätet är, det vill säga hur enkelt det är att säkert särskilja lätet från andra

taxa. Vidare kommer Rk alltid ta hänsyn till följande:

A. Stort krav på inspelningens längd och kvalitet samt att sång/lock är konsekvent. Korta inspelningar med endast en eller någon strof/lock publiceras som regel inte.

B. Man ska med säkerhet kunna redogöra för att inspelningen avser en levande fågel, det vill säga att den inte avser en annan inspelning.

C. I rapporten ska rapportören ha ett tydligt resonemang kring och analys av ljudfilen varför den avser rapporterat taxon.

Kaukasisk lundsångare

Två blanketter på kaukasisk lundsångare behandlades under mötet – ett bordlagt fynd från juli 2023 vid Njulla, Torne lappmark. Det gällde en fågel som endast spelats in. Den andra rapporten avsåg en ringmärkt fågel vid Torhamns udde, Blekinge, i september 2024.

Fyndet vid Njulla från juli 2023 valde kommittén efter diskussion att godkänna, trots att fågeln inte sågs. Dokumentation- en utgörs av en cirka 25 minuter lång ljudinspelning där fågeln hörs sjunga. Med tanke på fyndomständigheterna, artens dignitet och det faktum att det på senare år dykt upp fall där andra arter närmast perfekt lyckas härma andra (ovanliga) arter (exempelvis rödstjärtar som närmast perfekt härmar bergsångare), har kommittén diskuterat huruvida inspelningen

I KORTHET

TILL Rrk

- Johan Nilsson på Artdatabanken har synkat Artportalens rapportmallar när det gäller Rk-arter med Rk:s listor *Förteckning över Sveriges fågeltaxa* och *Borttagna och tillkomna Rk-arter* (se birdlife.se/rk).
- Rk uppmanar Rrk att hjälpa till att driva in Rk-rapporter på de obsar av Rk-arter som läggs in i Artportalen. Om en rapport saknar viss dokumentation, trots att det finns exempelvis foton i Artportalen, ombeds Rrk begära komplettering innan rapporten skickas vidare till Rk.
- Rk är mycket tacksam för kommentarer från Rrk till rapporterna. I de fall Rrk vidarebefodrar rapporter som normalt bedöms av Rrk vill Rk ha en kommentar om varför Rrk begär Rk-granskning.

TILL RAPPORTÖRER

- Bifoga dina – och andras – foton!
- Bajsprover – förvara torrt & kallt + kontakta magnus.corell@gmail.com

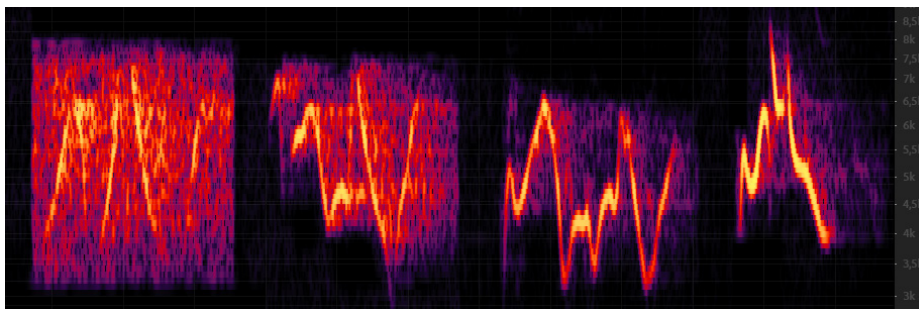
utesluter detta. Den långa inspelningen gör det möjligt att utesluta härmning från andra fåglar (till exempel rödstjärt), då den aktuella fågeln konsekvent sjunger som en kaukasisk lundsångare. Rk kunde vid en genomgång av den långa inspelningen också hitta ett lockläte som väl matchar kaukasiska lundsångare från häckområden (Figur 1). Förutom att locklätet utesluter ”vanlig” lundsångare var sången konsekvent uppbyggd av strofer som var längre än lundsångare, men kortare än sibirisk lundsångare. Sibirisk lundsångare har en mer cyklisk sång som går upp och ner i melodi, som i vågor. Desto mer intressant är att fågeln som uppehöll sig vid Njulla vävde in drillar i sångstroforna (oftast efter sångstro-

RARITETSKOMMITTÉNS (RK) UPPDRAG

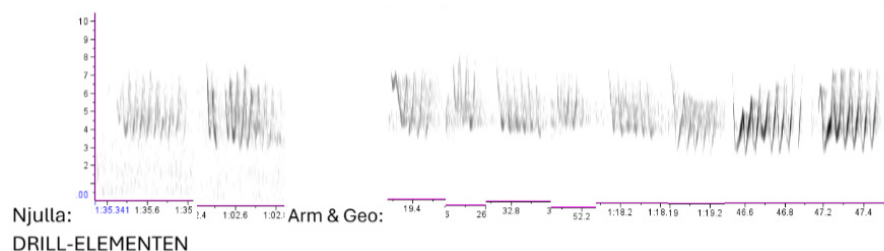
är att kvalitetssäkra fynd av nationellt sällsynta och/eller svårbestämda taxa samt bära det huvudsakliga ansvaret för kategorisering av den svenska fågelfaunan enligt Association of European Rarities Committees (AERC) indelning. Rk ansvarar också för ställningstaganden rörande vilka taxa som anträffats i Sverige. Det bör understrykas att Rk endast bedömer om en fyndbeskrivning uppfyller fastslagna kriterier för publicering. Rk kommenterar eller avgör därmed inte själva artbestämningen av en rapporterad fågel, utan det är något kommittén lämnar till rapportören.

Rk på Facebook

Glöm inte att följa Raritetskommittén på Facebook. Rk kommer att lägga ut nyheter mer löpande och exempelvis kortare redogörelser för specifika bedömningar och artbestämningar. Sök på ”Svenska Raritetskommittén” på Facebook och gilla sidan så är du säker på att inte missa något av vikt!

Figur 1 visar lockläte av olika lundsångare. Från vänster till höger: lockläte på fågeln vid Njulla, därefter kaukasisk lundsångare (*Phylloscopus nitidus*), därefter sibirisk lundsångare (*P. plumbeitarsus*) och sist "vanlig" lundsångare (*P. trochilus viridanus*). Typiskt för *nitidus* och *plumbeitarsus* är att locklätet går uppåt på slutet. Notera de stora likheterna mellan fågeln vid Njulla och den kaukasiska lundsångaren från Kaukasus. Sibirisk lundsångare har i regel ett lockläte som har lägre tonhöjd. KÄLLA: TEET SIROTKIN

Figur 2 visar drillar som vävs in i sången hos kaukasisk lundsångare. Dessa drill-element verkar vara typiska för *nitidus*. De två vänstra drillarna är från fågeln i Njulla, medan de resterande är från fåglar inspelade i Armenien och Georgien. Oftast avslutar kaukasisk lundsångare med denna drill, men arten kan även börja sången med en drill. KÄLLA: KRISTER MILD

ferna). Detta verkar vara ett utmärkande drag för just kaukasisk lundsångare, vilket bör vara en mycket användbar karaktär för att utesluta andra lundsångartaxa. Krister Mild har också djupdykt i ämnet och analyserat fågeln vid Njulla (Figur 2).

Sammanfattningsvis publiceras fågeln vid Njulla som en kaukasisk lundsångare utifrån att den aktivt hörs sjunga under en längre tid, med en sång som väl matchar kaukasisk lundsångare från häckområden (den invädda drillen i sången har också varit av betydelse) och ett lockläte som likaså matchar kaukasisk lundsångare.

Den ringmärkta kaukasiska lundsångaren på Torhamns udde i september 2024 godkändes också. Utseende, läte och bekräftat DNA låg till grund för beslutet. Något som diskuterades ingående var sångarens ålder. Fågeln bestämdes till 2K+ av ringmärkarna, vilket också Rk landade i utifrån det faktum att fågeln hade två generationer handpennor. Det är något en 1K kaukasisk lundsångare inte bör ha, enligt nuvarande litteratur. I Norden finns sedan tidigare tre höstfynd av arten (samtliga i Norge). Alla tre avser ringmärkta individer och dessa har samtliga bedömts vara 2K+. Att alla

fyra höstfynden i Norden skulle utgöras av adulta fåglar får kanske anses vara lite udda med hänsyn till att majoriteten av felflugna tättingar under hösten rör ungfåglar.

Tundrasvan

En genomgång har gjorts av de två publicerade svenska fynden av tundrasvan och ytterligare tre rapporter på tidigare underkända tundrasvanar. Tundrasvan är alltså den nordamerikanska underarten (*columbianus*) av mindre sångsvan. Det finns alltså sedan tidigare två äldre fynd i Sverige godkända – dels från Växjö 1979, dels från Tåkern 1999.

Skälet till genomgången är att tundrasvan förmodligen är betydligt mer ovanlig än vad som tidigare har ansetts i Europa. Ett annat skäl är att nya bestämningskriterier togs fram och publicerades i *Dutch Birding* 2015. Alla tidigare fem fynd av tundrasvan från Holland ströks efter att den artikeln publicerades. I skrivande stund är Rk lite osäker på exakt status på Brittiska öarna – det finns äldre fynd av tundrasvan,

men inga moderna. Det finns inte heller några säkert belagda fynd i Norden i övrigt.

I korthet har *columbianus* betydligt mindre gult på näbbasen än en *bewickii*, däremot verkar det vara extremt sällsynt att *columbianus* helt saknar gult på näbben. Förutom mängden gult på näbben skiljer sig underarterna genom att *columbianus* har en grå orbitalring till skillnad från *bewickii* som har gul orbitalring.

Som en del i genomgången kontaktades Tomas Lundqvist i Växjö och han lyckades hitta ett par gamla diabilder från 1979 på Växjösvanen. Fantastiskt! Till stor förvåning visar bilderna inte en tundrasvan utan med största sannolikhet en trumpetarsvan(!), en nordamerikansk art som är ungefär jämnstor med sångsvan och har helt svart och långsträckt näbb. Trumpetarsvan har sällsynt dykt upp i Europa som rymling från fågelparker på kontinenten. Växjö-fågeln uppvisar många likheter med trumpetarsvan men kommer inte att publiceras som säker sådan.

Det andra tidigare publicerade svenska fyndet av tundrasvan, från Tåkern 1999, har inte bedömts vara så detaljerat beskrivet att det går att säkerställa att den fågeln verkligen var en tundrasvan. Genomgången ledde alltså till att något svenskt fynd av tundrasvan inte finns belagt och underarten stryks därför ur listan *Förteckning över Sveriges fågeltaxa*.

Polargås

Polargås av underarten *hutchinsii* (nuna-vutpolargås) bedöms vara den underart som kan uppträda spontant i Sverige (se Rk-nytt 1/24). Den uppträder endast fåtaligt eller inte alls i fågelparker i Europa. Den nämnda underarten kommer framgent placeras i kategori A (om inget talar emot detta) och fortsatt hanteras av Rk. Övriga underarter av polargås (till exempel *minima*), eller "obestämda" polargäss, kommer i stället att hanteras av Rrk.

Dvärgsnögås

De två sträckande dvärgsnögässen som passerade förbi Lindö udde, Blekinge, under april i år godkändes för publicering

DNA-analyser – tips & kontakt

Om du samlar in fågelbajs från någon intressant individ, tänk på att torka provet och att sedan hålla det kallt, in med det i frysen så snart det går! Även fjädrar är av intresse, förstås. Har du material som kan vara intressant för Raritetskommittén? Kontakta i så fall magnus.corell@gmail.com

Raritetskommitténs möte i november 2024 hölls på Ottenby – deltog på plats gjorde (frv.) Magnus Corell, Aron Edman, Måns Grundsten, Niklas Andersson och Björn Malmhagen. Juho Könönen och Raul Vicente var med på distans.

FOTO: LASSE ERIKSSON

Ingen tundrasvan, man kanske en trumpetarsvan!

VÄXJÖ 1979 |
FOTON: TOMAS
LUNDQVIST

i kategori A och fyndet blir följaktligen det första som publiceras som spontant i Sverige. De två gässen sågs redan i fjol höst i Norge och den ena individen var märkt med en stålring. Ringens siffror kunde läsas av och fågeln visade sig vara en hane som var märkt vid Cambridge Bay i Kanada 7.8 2017. Fåglarna sågs därefter i flera europeiska länder under hösten/vintern/våren och under våren alltså också i Sverige.

De tidigare svenska fynden har publicerats i kategori D, förutom när det uppenbarligen rört sig om parkrymlingar då de publicerats i kategori E. En översyn av de tidigare fynden av dvärgsnögäss i Sverige är påbörjad och beräknas vara klar under våren 2025. Rk är intresserad av att få ta del av tidigare opublicerade bilder av de svenska dvärgsnögässen och tar därför tacksamt emot bilder på adressen rk@birdlife.se.

Avvikande sjöorre

En långstannande individ rapporterad som amerikansk sjöorre sågs under våren rasta vid Södra Utmarken i Skåne. Fågeln var en utfärgad hane och vållade en hel del diskussioner i bland annat Artportalen. Detta utifrån att fågeln uppvisade ett utseende som påminde om amerikansk sjöorre med mer gult på näbben och en tydligare knöl än en vanlig sjöorre. Rk har tagit ställning till de blanketter som har kommit in, och har bedömt att fågeln inte ska publiceras som amerikansk sjöorre. Rk bedömer att det sannolikt är en avvikande vanlig sjöorre, alternativt en hybrid. Detta utifrån en sammanvägd bedömning att fågeln avviker från utseendet på en normal amerikansk sjöorre, som generellt sett har en liten variation i sitt utseende i denna dräkt. Näbbteckningen – dels knölen på näbben, dels den gula teckningen – bedöms vara avvikande. Dessutom är bedömningen att halsen inte är särskilt grov.

Dvärgskarv

Vårens och sommarens observationer gjordes med en dryg månads mellanrum – i

södra Skåne i slutet av april och i nordvästra Skåne i slutet av maj/juni/början av juli, och då alternerande mellan NV-Skåne och Danmark. De båda fynden dokumenterades väl, och Rk bedömer att det rör sig om två olika individer utifrån slitage i fjäderdräkt och skillnader i huvudets färgteckning. Årets två fynd var de första av arten i landet sedan fyndet i Ljungbyholm, Småland, 1913. Detta gör att arten nu flyttas från kategori B (arter som påträffats t.o.m. år 1949, men inte senare) till kategori A.

Ärtsångare

Ottenby fågelstation har under de senaste åren samlat prover på ärtsångare som uppfattats som avvikande eller dykt upp på senare datum höstetid. Några av fåglarna har genom DNA-analys bekräftats vara av den sibiriska underarten *blythi* respektive den centralasiatiska underarten *halimodendri*. Kanske den mest spännande individen ändå var en fågel som ringmärktes på Ottenby 5.11 2022. Redan när fågeln ringmärktes fanns misstankar om att det kunde röra sig om underarten *althaea*, som återfinns i bergstrakter i Central-

Bergsångare, *Curruca c. althaea*

5 NOVEMBER 2022 | FOTO: OTTENBY FÅGELSTN

asien och Taxonomikommittén gett det svenska namnet bergsångare. Att det verkligen var en *althaea* kunde bekräftas genom DNA-analys. Utöver den genetiska analysen hittas gott stöd för bestämningen i kombinationen av 1) synnerligen grov näbb, 2) den mörka färgsättningen ovan, 3) rent vita yttersta stjärtpennor, 4) vingformel ($P2=P7/8$) och antydd inskränning på P6. Med stöd av detta valde Rk att godkänna fyndet och *althaea* blir därmed

ett nytt taxon för Sverige. Ett sentida fynd av *althaea* finns i Finland.

I ljuset av detta, och med det faktum att *blythi* och *halimodendri* inte allt för sällsynt förefaller dyka upp i Sverige, kommer Rk att se över hur ärtsångarna ska behandlas och publiceras. Detta då det årligen dyker upp avvikande fåglar, framför allt under hösten, men även under våren.

Östlig rostgumpsvala – tempelsvala

Två blanketter om en observation av östlig rostgumpsvala i Grönhögen, Öland, i maj 2013 behandlades. Rk beslutade att fyndet kommer att bordläggas och behandlas under vårmötet.

Hybrider

När det gäller fynd av fåglar där den ena föräldern är en Rk-art ska rapporten alltid behandlas av Rk. Exempel på detta kan vara gulkindad kricka x kricka eller knölsvärta x svärta. Ett undantag – där båda taxa är Rk-arter och rapporterna ändå ska bedömas av Rk – är hybrider stäpphök x blå kärrhök.

Sveriges fågeltaxa

BirdLife Sverige har valt att från och med 2025 följa den nya gemensamma världslistan. Detta innebär att några arter kommer att försvinna, och några nya tillkomma. Rk har i samråd med Taxonomikommittén valt att vänta med att uppdatera listan *Förteckning över Sveriges fågeltaxa* tills övergången är klar, en uppdatering kan därför väntas under vårvintern 2025.

Upprop – bilder på rariteter från förr

Rk efterfrågar bilder på rariteter före år 2002. Skicka bilder till rk@birdlife.se, så kan dokumentation sparas i arkiven. Detta är värdefullt för eventuella framtida granskningar, men också utifrån att mycket dokumentation saknas i våra arkiv där vi vet att många sitter på fina bilder. Inte minst i Fågelåret finns många bilder publicerade som inte nått våra arkiv. Så innan gamla diabilder hinner slängas, scanna och skicka till oss digitalt! Märk gärna upp bilderna med art, plats och datum. Stort tack på förhand!

Raritetskommittén | birdlife.se/rk

REFERENSER

- ➔ Visscher, F. och van Duivendijk N. 2015. New identification features for Whistling Swan. *Dutch Birding* 37(5): 289–294.
- ➔ Evans, M.E. och Sladen W.J.L. 1980. A comparative analysis of the bill markings of Whistling and Bewick's Swans and out-of-range occurrences of the two taxa. *The Auk* 97: 697–703.